

Školní biologické pokusy (podzim 2012)

- výuka bude probíhat od 8. 10. 2012 do 21. 12. 2012 tj. celkem 11 týdnů (10+1 zápočtový t.)
- každý zpracuje 2 biologické pokusy vhodné pro základní školu, který si připraví a pak vyzkouší během semináře v pozici učitele na ZŠ (student si může vybrat z níže uvedené nabídky, případně může zpracovat pokus dle vlastního námětu (po konzultaci s vyučujícím!))

- 1. seminář - v týdnu od 8. 10. – 12. 10.

- základní informace (náplň, rozdělení témat)
 - opakování: náležitosti hodiny laboratorních prací, laboratorní metody výuky: pozorování a experiment (biologický x školní)
 - zásady BOZP v laboratorních pracích na ZŠ (Školský zákon a vyhlášky upravující zacházení s chemikáliemi)
 - literatura, www odkazy
- **další semináře** - vystoupení studentů na zvolená témata – náležitosti zpracování pokusu jsou uvedeny níže

Podmínky udělení zápočtu

- vystoupení studenta s vybranými pokusy + podrobně rozpracovaná příprava (viz níže), kterou odevzdá vyučujícímu
- je tolerována jedna neúčast = 1 x 2 vyučovací hodiny (v případě delší nemoci se bude postupovat individuálně)

Vystoupení studenta s vybraným pokusem

Student pokus může zpracovat několika způsoby: (dle toho se bude lišit příprava)

- jako laboratorní práci
- jako normální vyučovací hodinu
- jako volitelný seminář na ZŠ

Ke každému způsobu zpracování student vypracuje **metodický list**:

- **úvodní hlavička**: téma hodiny, začlenění do RVP, správně formulované VVC, rozvíjené kompetence a dovednosti, časová dotace, pojmy nové, pojmy opěrné, materiál a pomůcky, organizační podmínky (přeskupení lavic apod.)

- **rozpracovaná metodika:**

- teoretický úvod pro žáky (co by měli znát)
- odůvodnění zařazení LC (kdy zařadit v rámci školního roku a proč)
- materiál a pomůcky (kdy co připravit a proč, zdroj materiálu – pokud si sám zakládám, napsat postup – např. u senného nálevu)
- instruktáž žáků
- pracovní postup krok za krokem
- specifikace pokusu (co je třeba si ohlídat, např. u cévních svazků nákres dostatečně velký, zachycení jednotlivých cévních svazků)
- kontrola práce žáků
- závěr pokusu (proč ho s nimi dělám, co si tím mají uvědomit)

K laboratorní práci student vypracuje **protokol a kontrolní otázky na závěr**

- **osnova laboratorního protokolu** - téma, úkoly, materiál a pomůcky, postup práce, nákres, závěr.
- protokol bude vypracován 2x – jednou vyplněný, jednou prázdný pro žáky (vzor pro nakopírování)
- **kontrolní otázky na závěr hodiny** (pro shrnutí znalostí, které v hodině laboratorních cvičení žáci získali a ověření zasazení nového učiva do kontextu učiva již zvládnutého)

K pokusu koncipovanému pro využití v hodině základního typu student vypracuje **pracovní list. Cíle pracovního listu:**

- aktivizace a motivace žáků v průběhu pokusu
- zasazení nového učiva do kontextu učiva již zvládnutého
- pracovní list odevzdáte rovněž ve 2 vyhotoveních: **jedno bude pro žáky** (prázdné, vzor pro nakopírování učitelem) a **druhé bude obsahovat autorské řešení**

Nabídka témat pokusů

<u>Botanika</u>	
1. Pozorování řas	
2. Poznávání jehličnanů	
3. Pozorování listnáčů	
4. Určování rostlin v přírodě	
5. Srovnávání rostlinné a živočišné buňky	
6. Zkoumáme semena a jednosemenné plody	
7. Anorganické látky v rostlinných buňkách	
8. Chlupy na rostlinách	
9. Pozorování stavby těla různých druhů mechů	
10. Pozorování plísní	
11. Pozorování rozsivek	
12. Mikroskopické pozorování pokožky listu s průduchy	
13. Mikroskopické pozorování cévních svazků stonků dvouděložných a jednoděložných rostlin	
14. Pozorování pylu mikroskopem	
15. Oddělení chlorofylu od jiných listových barviv	
16. Pozorování produktu fotosyntézy	
17. Důkaz dýchání rostlin	
<u>Zoologie:</u>	
1. Pozorování prvoků – nálevníků	
2. Reakce ploštěnek na chemické podráždění	
3. Vliv fenolu na nitěnky	
4. Pozorování planktonu	
5. Mikroskopické pozorování stavby těla drobných korýšů	
6. Pozorování vnější stavby těla členovců	
7. Zhotovení trvalých mikroskopických preparátů částí těla hmyzu	
8. Chov housenek (příp. larev jiného hmyzu) v insektáriu a jejich pozorování	

9. Pitva švába	
10. Pozorování žížaly obecné	
11. Zkoumání rybích šupin	
12. Pozorování kostních buněk ve skřelové kosti	
13. Rozbor ptačího vejce (chemické složení skořápky, pitva)	
14. Určování ulit a lastur měkkýšů (diplomová práce Lenka Hradilová 2002)	
15. Stavba těla ryby (diplomová práce Lenka Hradilová 2002)	
16. Rozbor ptačího opeření (diplomová práce Lenka Hradilová 2002)	

Geologie a pedologie:

1. Fyzikální vlastnosti nerostů	
2. Chemické vlastnosti nerostů	
3. Určování nerostů a hornin	
4. Zkoumání vlastností půdy	
5. Zkoumání geologické stavby okolí školy (varianta v učebně)	

Literatura:

Učebnice přírodopisu pro základní školy

Altmann A. a Lišková E.: Praktikum ze zoologie. – SPN, Praha 1979.

Altman A.: Přírodniny ve vyučování přírodopisu a biologii. – SPN, Praha, 1966.

Altman A.: Metody a zásady ve výuce biologii. – SPN, Praha, 1975.

Baer H.-W.: Biologické pokusy ve škole. – SPN, Praha 1968.

Durrel G. a Durrelová L: Amatérský přírodovědec. – Dorling Kindersley – Slovart, Praha, 1997.

Hadač E a kol.: Praktická cvičení z botaniky. – SPN, Praha 1967.

Hradilová L.: Zoologické pokusy a pozorování v přírodopise na základní škole. Diplomová práce. Rukopis (depon in: PdF MU Brno), Brno, 2002

Kolektiv autorů: Fascinující pokusy pro každý den. Rebo, Dobřejšovice, 2011.

Lorbeer G.C., Nelsonová L.W.: Biologické pokusy pro děti. – Portál, Praha 1998.

Molisch H. a Biebl R.: Botanická pozorování a pokusy s rostlinami bez přístrojů. - SPN, Praha 1975.

Škrabalová B: Vytvoření webové stránky zaměřené na chov hmyzu, entomofáгии a přežit v přírodě Diplomová práce. Rukopis (depon in: Archiv závěrečných prací MU), Brno, 2011.

Švecová M., Čížková V., Růžková I. a Stoklasa J.: Cvičení z didaktiky biologie I. – Karolinum, Praha, 2000.

www odkazy:

Úlohy z biologie pro ZŠ a SŠ

<http://mikrosvet.mimoni.cz/ulohy/>

Pracovní listy a náměty k činnostem (ZŠ)

<http://www.ped.muni.cz/wbio/node/5>

Výukové texty - vyšší rostlin a jejich fotky

<http://botanika.bf.jcu.cz/morfologie/MorfologieObsah.html>

Anatomie rostlin – teorie, návody, mikrofotografie

<http://www.sci.muni.cz/~anatomy/>

Sinice a řasy – teorie, mikrofotografie

<http://www.sinicearasy.cz>

Mikrofotografie řas

<http://botany.natur.cuni.cz/algo/galerie.html>

Chov hmyzu, fotografie

www.jaknahmyz.cz

V Brně 4. 10. 2012

Libuše Vodová, Blažena Brabcová